

چکیده

هدف از مطالعه حاضر بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تعهد و صمیمیت همسران منطقه ۸ شهر تهران می‌باشد. در این پژوهش چارچوب نظری مبتنی بر نظریات باومن و گیدنز است. پژوهش حاضر از نوع تبیینی - علی و با روش پیمایشی است. جامعه آماری تمامی زنان و مردان متأهل ساکن در منطقه ۸ تهران که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و بر اساس فرمول کوکران ۳۰۰ نفر انتخاب شده است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه تعهد و صمیمیت بروک و برتمن (۱۹۹۵) است. در این تحقیق تجزیه و تحلیل داده‌ها با ضریب همبستگی پیرسون انجام گرفته است. نتایج تحقیق نشان داده است که، ۹۶ درصد از زوجین از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنند. نتایج بیانگر آن است که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تعهد زوجین رابطه معناداری وجود ندارد. در حالی که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و صمیمیت زوجین رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داده است که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و پایبندی به تعهدات، علاقه و محبت زوجین رابطه منفی و معناداری وجود دارد. در حالی که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و توافق زوجین و صادق بودن زوجین رابطه معناداری مشاهده نشده است.

کلمات کلیدی: شبکه‌های اجتماعی مجازی، تعهد، صمیمیت، زوجین

---

1. عضو هیات علمی و استادیار گروه علوم ارتباطات دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق (نویسنده و مسئول مکاتبات)
2. کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق

مقدمه

در آستانه هزاره سوم، خانواده همچنان به عنوان مهم‌ترین قرارداد زندگی شناخته می‌شود و تعهد زناشویی مهم‌ترین عاملی است که می‌تواند پایداری به این قرارداد را تضمین کند. در آموزه‌های دینی و در فرهنگ اصیل ایرانی هم وفاداری، تعهد، گذشت، صمیمیت و عشق پایه‌های اصلی استحکام خانواده است (جهانشاهی و جهانی، ۱۳۹۰: ۳). اما امروزه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب شده است تا زندگی جمعی و روابط صمیمانه اعضای خانواده دچار تحول گشته و اعضای خانواده فاصله عاطفی عمیقی با یکدیگر پیدا کنند (ارجمندسیاهپوش و پیرامون، ۱۳۹۳: ۱۱). کاهش ارتباطات کلامی که از ساده‌ترین نوع مناسبات انسانی در خانواده محسوب می‌شود و رسیدن آن به ۱۵ تا ۱۷ دقیقه در روز سبب کم‌رنگ شدن همدلی و گسست عاطفی در خانواده‌ها گردیده و از بین رفتن صمیمیت و گسست عاطفی به نوعی موجب از خودبیگانگی و خلق زمینه گسست فکری شده، تا حدی که نابودی سلامت فکر و رفتار بینندگان، آنها را دچار حالت مسخ شدگی و از دست رفتن عقلانیت کرده است (منادی، ۱۳۸۵: ۲۰۹). به همین سبب نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ابعاد مختلف زندگی زناشویی زوجین بایستی مورد توجه قرار گیرد.

طرح مسأله

ازدواج صمیمی‌ترین نوع رابطه و متفاوت از تمامی انواع روابط است (هوستون^۱ و همکاران، ۱۹۹۱: ۵۱)، اما مهم‌ترین عامل شاخص و تعیین‌کننده در ازدواج، کیفیت و نوع رابطه بین زن و شوهر است (گاتمن، ۲۰۰۲ به نقل از مشاک، ۱۳۸۸: ۸۴). از نظر اندیشمندان تعهدات زناشویی^۲ قوی‌ترین و پایدارترین عامل پیش‌بینی‌کننده کیفیت و ثبات رابطه زناشویی است (جهانشاهی و جهانی، ۱۳۹۰: ۳). از دیدگاه استرنبرگ^۳، تعهد یک وابستگی شناختی به فرد دیگر است. رشد تعهد به زمان زیادی نیاز دارد به کندی آغاز می‌شود و در صورت مثبت بودن رابطه با سرعتی بیشتر افزایش می‌یابد؛ اگر رابطه موفقی نباشد تعهد از بین می‌رود (صفایی راد و وارسته فر، ۱۳۹۲: ۹۶) و رابطه غیرعشقی یا غیرعاشقانه^۴ زمانی رخ می‌دهد که هیچ تعهد، صمیمیت و یا شور و اشتیاقی در رابطه وجود ندارد و در واقع به نوعی عدم رابطه دلالت می‌کند تا رابطه (السن و دیفرین^۵، ۲۰۱۱: ۲۵۳). آکر و دیویس^۶ (۱۹۹۲) معتقدند که تعهد قدرتمندترین پیش‌بین رابطه عاشقانه می‌باشد.

از سویی دیگر، صمیمیت^۷ در یک رابطه عاشقانه به زن و شوهر امکان می‌دهد تا از دنیای تنهایی و جدایی به درآیند و به فضای یکپارچگی احساس و عواطف خود با دیگران برسند، باید باورها و تجربه‌های خود را

1. Hewston

2 marital commitment

3 Sternberg

4 Non-Love

5 Olson & Defrain

6 Acker & Davis

7 Intimacy

با هم در میان بگذارند، هر چه وجوه مشترک بیشتر شود، صمیمیت عمیق‌تر می‌شود (مشاک، ۱۳۸۸: ۸۶). از دیدگاه استرنبرگ، صمیمیت یک نزدیکی، روابط شخصی عاشقانه یا هیجانی با شخص دیگر است (محمدی، ۱۳۹۲: ۱۶۷) که معمولاً مستلزم سطوح بالاتر خودافشایی و به اشتراک گذاردن آن دسته از اطلاعات شخصی است که معمولاً به دلیل احساس خطر فاش نمی‌شوند. صمیمیت با افزایش نزدیکی به تدریج افزایش می‌یابد و با رشد رابطه عمیق‌تر می‌شود (صفایی راد و وارسته فر، ۱۳۹۲: ۹۶).

امروزه فضای بی‌روح و کم‌نشاط خانوادگی، گفتمان منفی و رفتارهای تحقیر آمیز و پرتحکم والدین و اعضای خانواده نسبت به یکدیگر و تقویت نیروی گریز از منزل موجبات تعلقات ناپایدار همسران و دیگر اعضای خانواده به کانون خانواده و بعضاً فرار و پناه بردن آنها به کانون‌ها و فضاهای مجازی و پرخطر چون شبکه‌های اجتماعی مجازی^۱ را فراهم می‌آورد (ارجمندسیاهپوش و پیرامون، ۱۳۹۳: ۱۱).

شبکه‌های اجتماعی مجازی به منزله نوعی اجتماع مجازی به کاربران اجازه می‌دهند تا با یکدیگر ارتباط برقرار کنند، در طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های اجتماعی درگیر شوند و اطلاعات مورد نیاز یا دلخواه خود را کسب کنند (وانگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۲۰). این ابزارها، به تدریج فضای روانی و محیطی گفتگو را خدشه‌دار می‌کنند و اعضای خانواده را به جای همگرایی، به واگرایی سوق می‌دهند؛ تا جایی که هر عضو خانواده، صرفاً در یک فضای فیزیکی مشترک زندگی می‌کند و کاهش تعامل‌ها، اهداف آنها را نیز نسبت به هم، واگرتر می‌کند. در نتیجه، افراد خانواده به جای ارتباط با یکدیگر که به تقویت پیوندهای عاطفی و انسجام اعضای خانواده منجر می‌شود، با ابزارهای الکترونیکی ارتباط برقرار می‌کنند؛ ارتباطی که بار عاطفی، احساسی و هیجانی ندارد (گنجی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۶۹). باومن^۳ معتقد است مهمترین چیزی که از این تماس‌ها و روابط به دست می‌آوردند «آزادی» است ولی در عوض آن چیزهایی مانند امنیت، تعهد، اعتماد و پایداری روابط را از دست می‌دهند و در نتیجه استرس و فشارهای روانی زیادی به آنها وارد می‌شود (کنعانی و محمدزاده، ۱۳۹۵: ۱۲۵). نیز فضای مجازی نظام ارزشی انسان را دچار تحول می‌کند و بر نوع نگاه به مسایل جنسی، رضایت زناشویی و روابط جنسی تأثیر می‌گذارند (پیرسون و کارل^۴، ۲۰۱۱). از دیدگاه گیدنز^۵ (۱۹۹۲) از جمله پیامدهای دیگر ورود تکنولوژی ارتباطی جدید بر حیات اجتماعی معاصر، تغییر شکل نوع و نحوه ارتباطات بین دو جنس یا دگردیسی صمیمیت^۶ بین آنها بوده است (کنعانی و محمدزاده، ۱۳۹۵: ۱۱۴).

حال با توجه به سرعت تحولات پیرامون شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توان پیش‌بینی کرد که اینترنت به تدریج جایگزین واقعی ارتباط انسان‌ها در زندگی روزمره شود و از آنجا که زندگی اجتماعی بر اساس

¹ virtual social networks

² Wang

³ Bauman

⁴ Pearson & Carol

⁵ Giddens

⁶ transformation of intimacy

همان روابط و ارتباطات میان انسانی بنا می شود، شناخت آسیب‌هایی که این روابط را تهدید کنند حائز اهمیت است (ربیعی و محمدزاده یزد، ۱۳۹۲: ۴۵). بنابراین می‌توان اذعان داشت که امروز بیش از هر چیز، این روابط خانوادگی زوجین است که در بحران ناشی از شتاب و ژرفای تغییرات بی‌وقفه اجتماعی، مسئله‌آفرین می‌شود و لزوم بررسی آن، دو چندان مهم و ضروری می‌نماید (ریتزر^۱، ۲۰۰۴: ۲۴۷). بنابراین محقق در نظر دارد با هدف اصلی، بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تعهد و صمیمیت زوجین پرداخته است.

پیشینه پژوهش

پناهی و تبریزی (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان «مصرف اینترنت و تغییر در روابط همسران» با واکاوی چهل پژوهش از ۱۹۹۵ تاکنون، تأثیر اینترنت بر این تغییر در مناسبات زندگی روزمره، و تغییر در مرزها و حدود زناشویی را تأیید نموده است، اما چنین تأییدی منوط به در نظر داشتن پیچیدگی‌ها و ابعاد مختلف این رابطه است. ارتباط اینترنت با زندگی روزمره همسران به میزان، زمان و مکان مصرف، و نوع استفاده و شرایط و برهه‌ای بستگی دارد که افراد در حال تجربه‌اند.

اسکافی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان «اثر شبکه‌های اجتماعی بر طلاق عاطفی شهر مشهد» نشان داده‌اند که در بین متغیرهای رابطه‌ای، اندازه، تأیید، حمایت، انسجام، قوت پیوند، صمیمیت، فعالیت‌های مشترک، مرکزیت نزدیکی و همپوشانی بر صمیمیت با همسر مؤثر است و صمیمیت با همسر بیشترین اثر را بر طلاق عاطفی دارد. در بین متغیرهای خصیصه‌ای، تعداد فرزندان، مدت ازدواج، نسبت قبلی با همسر و شناخت همسر قبل از ازدواج بر صمیمیت با همسر و طلاق عاطفی مؤثرند.

گنجی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی تأثیر اعتیاد به فناوری‌های نوین ارتباطی (اینترنت و ماهواره) بر از هم‌گسیختگی خانوادگی در شهرکرد» نشان داده است که تأثیر استفاده از فناوری‌های نوین ارتباطی و نیز تمایل به ارتباط دوستی و جنسی خارج از چارچوب خانواده بر از هم‌گسیختگی خانوادگی معنادار است.

والنزولا^۲ و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی تحت عنوان «شبکه‌های اجتماعی مجازی و رضایت از ازدواج و نرخ طلاق در ایالات متحده آمریکا» نشان داده است که شبکه‌های اجتماعی در میان شرکت‌کنندگان از محبوبیت بالایی برخوردار است و استفاده از شبکه‌های مجازی باعث سردی روابط بین زوجین شده است. ویتی^۳ (۲۰۰۸) در پژوهشی تحت عنوان «آزادی یا نابودی؟ بررسی روابط عاشقانه، رابطه جنسی و دوستی در شبکه مجازی» به این نتیجه رسید که فضای مجازی محیط منحصر به فردی را برای یادگیری و تجربه

---

¹ Ritzer

² Valenzuela

³ Whitty

افراد در مورد روابط و تمایلات جنسی در اختیار آنها قرار می‌دهد. همچنین معتقد است که فقدان نشانه‌های سنتی در اینترنت می‌تواند به ایجاد رابطه‌های بسیار شخصی و صمیمی منجر شود. کورن ول و لاندگرن^۱ (۲۰۰۱) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی مقایسه‌ای گزارش روابط عاشقانه از اعضای چت‌روم در فضای مجازی در مقابل ارتباط رودرو در روابط روزمره» نشان داده‌اند که تعهد و جدیت در فضای مجازی کمتر از فضای واقعی است.

چارچوب نظری

در تحقیق حاضر چارچوب نظری تحقیق مبتنی بر نظریه باومن و گیدنز می‌باشد. باومن معتقد است که گسترش اینترنت همراه با تغییر ارزش‌ها، نگرش‌ها و کنش‌های افراد، سبک‌های متفاوتی از دوستی‌ها و آشنایی‌ها و رابطه‌ها را رقم زده و مرزبندی سنتی و مدرن رایج در جامعه را در هم شکسته است که از آن به عنوان «تماس‌های شبکه‌ای» نام برده است. تماس شبکه‌ای نوعی تعامل در فضای مجازی است که در آن زنان و مردان می‌توانند به طور همزمان و نامحدود، فارغ از زمان مکان از طریق ایمیل یا اتاق‌های گفت‌وگوی مجازی به تعامل مجازی با یکدیگر بپردازند. از نظر باومن، عدم قطعیت، سیال بودن و مصرفی شدن به شدت ناامنی این روابط را تحت تأثیر قرار داده‌اند و این تعاملات به دلیل ماهیت مجازی آن به شدت زندگی بشریت را تهدید می‌کند (کنعانی و محمدزاده، ۱۳۹۵: ۱۲۵). اغلب ارتباطات در این فضا به صورت نوشتاری است اغلب، فاقد احساسی است که در فضای واقعی از طریق قدم زدن، سخن گفتن و ... به دست می‌آید. افراد با وجود امکانات ارتباطی در فضای مجازی دیگر اهمیتی به کیفیت روابط نمی‌دهند و این مسأله به کاهش بیشتر احساسات منجر می‌شود (درستانی و روحانی، ۱۳۹۳: ۵۹). در این روابط که متناسب با موقعیت زندگی سیال مدرن‌اند، «احتمالات عاشقانه» با سرعتی هر چه بیشتر در عبور و مرورند و وعده تعهد به رابطه بلندمدت، پوچ و بی‌معنی است. در حقیقت در این رابطه، به «آزادی و رضایت» بیشتر اهمیت داده می‌شود (نیازی و پرنیان، ۱۳۹۳: ۵۶۹).

گیدنز معتقد است که اینترنت امکان شکل‌گیری انواع نوین روابط و مناسبات را فراهم می‌آورد: کاربران «بی‌نام و نشان» شبکه می‌توانند در چت روم‌ها با هم ملاقات کرده و درباره‌ی موضوعات مورد علاقه خویش گفتگو کنند. تماس‌های مجازی گاه تبدیل به دوستی‌های تمام عیار می‌شود و یا حتی به ملاقات‌های حضوری می‌انجامد. بسیاری از کاربران اینترنت عضو اجتماعات فعال اینترنتی هستند که به لحاظ کیفی متفاوت از اجتماعاتی است که آنان در دنیای فیزیکی ساکنان آن هستند (گیدنز، ۱۳۸۶: ۶۸۰). از دیدگاه گیدنز (۱۹۹۲) از جمله پیامدهای ورود تکنولوژی ارتباطی جدید بر حیات اجتماعی معاصر، تغییر شکل نوع و نحوه ارتباطات بین دو جنس یا دگرذیسی صمیمیت بین آنها بوده است (کنعانی و

¹ Cornwell & Lundgren

محمدزاده، ۱۳۹۵: ۱۱۴). صمیمیت یک فرایند پویا و تعاملی است که بر اساس اطمینان و احترام متقابل شکل می‌گیرد (محمدی، ۱۳۹۲: ۱۶۸).

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش کلید فهم واقعیت‌ها و حقایق فردی و اجتماعی است. بدون برخورداری از روش پژوهش مشخص، پژوهشگر در اقیانوسی از واقعیت‌ها غرق می‌شود و نمی‌تواند یافته‌های مشخصی را به دست آورد (عاملی، ۱۳۹۲: ۵). این پژوهش از نظر دسترسی به موضوع، از نوع پژوهش‌های پیمایشی است و از نظر هدف مطالعه، از نوع پژوهش‌های کاربردی و عملی است و از طرف دیگر چون در نظر دارد تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی را بر تعهد و صمیمیت زوجین مورد ارزیابی قرار دهد، یک پژوهش تبیینی - علی به شمار می‌آید. روش این پژوهش، پیمایشی است و اطلاعات مورد نیاز با تکنیک پرسشنامه جمع‌آوری شده است. پرسشنامه‌های استفاده شده در این پژوهش عبارتند از: پرسشنامه تعهد و صمیمیت بروک و برتمن (۱۹۹۵)، و پرسشنامه فضای مجازی برگرفته از مطالعات حاجیانی و محمدزاده (۱۳۹۴). شایان به ذکر است که این تحقیق می‌توانست با روش کیفی انجام گیرد. اما به دلیل داشتن داده‌های بیشتر و تعمیم‌پذیری بالاتر از روش پیمایش استفاده شد. همچنین در روش پیمایش به دلیل سوالات حساس صرف وقت لازم، اعتمادسازی صورت گرفته است. داده‌های به دست آمده از پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار spss مورد ارزیابی قرار گرفت. برای تعیین روایی پرسشنامه از اعتبار صوری و برای تعیین پایایی گویه‌های پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ با ۰/۹۲ برای شبکه‌های اجتماعی مجازی و ۰/۹۱ تعهد و صمیمیت زوجین مورد تأیید قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش کلیه زنان و مردان متأهل ساکن در منطقه ۸ تهران بوده است. در این پژوهش استفاده از فضای مجازی به عنوان متغیر مستقل در چهار بعد میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، مدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و نوع عضویت و نوع استفاده (استفاده ارتباطی، استفاده اطلاعاتی و استفاده تفریح و سرگرمی از شبکه‌های اجتماعی مجازی) با ۳۵ گویه مورد سنجش قرار گرفت. تعهد و صمیمیت زوجین در این پژوهش متغیر وابسته است که تعهد با ۳۳ گویه با دو بعد پایداری به تعهدات و توافق زوجین و صمیمیت زوجین از طریق ۲۲ گویه با دو بعد صادق بودن زوجین و علاقه و محبت زوجین به یکدیگر مورد سنجش قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش را خانوارهای ساکن منطقه ۸ شهر تهران تشکیل می‌دهند که بنا بر آخرین اطلاعات دریافتی از مرکز آمار ایران در سرشماری مسکن و نفوس سال ۱۳۹۵ و معاونت برنامه‌ریزی شهرداری منطقه ۸ شهر تهران تعداد ۱۲۳۷۴۵ خانوار را شامل می‌شدند. حجم نمونه ۳۰۰ نفر از زوجین شامل ۱۵۰ نفر مرد و ۱۵۰ نفر زن در نظر گرفته شد. شیوه نمونه‌گیری، خوشه‌ای چند مرحله‌ای، همچنین تصادفی بود تا متأهلین منطقه ۸ شهر تهران شانس یکسانی در انتخاب شدن داشته باشند.

یافته‌های پژوهش

در یافته‌های آماری توصیفی (درصد فراوانی، شاخص‌هایی نظیر میانگین و انحراف معیار) و در آمار استنباطی، نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های مطرح شده پژوهش، با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، توضیح داده شده‌اند.

نتایج توصیفی نشان می‌دهد که ۵۰٪ درصد از پاسخگویان مرد و ۵۰٪ درصد زن بوده‌اند؛ همچنین سن پاسخگویان بین ۲۰ تا ۶۲ سال نوسان داشته است و ۷۰٪ درصد از پاسخگویان در زمان بررسی بین ۶۲-۳۵ سال سن داشته‌اند. بررسی سطح تحصیلات پاسخگویان و همسرانشان نیز حاکی است که ۷۷٪ درصد از پاسخگویان و ۶۹٪ درصد همسران آنها از تحصیلات دانشگاهی برخوردارند. همچنین نتایج نشان داده است که ۸۲٪ درصد از پاسخگویان و ۸۲٪ درصد همسران پاسخگو در زمان بررسی شاغل بوده‌اند. میزان درآمد ماهانه خانواده افراد مورد بررسی، از حداقل ۹۰۰ هزار تومان تا ۱۵ میلیون تومان در نوسان بوده و میانگین درآمد ماهانه خانواده آنها به ۳۳۶۰۰۳۵ تومان رسیده است.

نتایج نشان داده است که ۹۶ درصد از پاسخگویان در طول شبانه‌روز از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنند. اکثریت پاسخگویان در طول شبانه‌روز بالاتر از یک ساعت از شبکه‌های اجتماعی مجازی در طول شبانه‌روز استفاده می‌کنند که معادل ۷۷٪ درصد از جمعیت نمونه مورد بررسی است. پاسخگویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی تلگرام بیشترین استفاده را در طول شبانه‌روز دارند. در حالی که از ویچت، بی‌تاک و تانگو کمترین استفاده را دارند. بیشترین پاسخگویان در زمان بررسی بیش از ۲ سال است که از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنند که معادل ۷۰٪ درصد از جمعیت نمونه مورد بررسی است. پاسخگویان در گروه‌های مجازی آموزشی بیشترین و در گروه‌های مجازی همکاران کمترین فعالیت را دارند.

به منظور سنجش رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تعهد و صمیمیت زوجین و ابعاد آن از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

فرضیه ۱: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تعهد زوجین رابطه وجود دارد. نتایج به دست آمده از جدول ۱ نشان می‌دهد؛ بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تعهد زوجین رابطه معناداری وجود ندارد ($r = -0/032$ و $sig = 0/578$).

جدول ۱: ضریب همبستگی پیرسون بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تعهد زوجین

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	Sig	تعداد
استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	تعهد زوجین	۰/۰۳۲	۰/۵۷۸	۳۰۰

فرضیه ۲: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و پایبندی به تعهدات زوجین رابطه وجود دارد.

نتایج به دست آمده از جدول ۲ نشان می‌دهد؛ بین شبکه‌های اجتماعی مجازی و پایبندی به تعهدات زوجین رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($r = -0/142$ و $sig = 0/014$). بدین معنا که افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث کاهش پایبندی به تعهدات زوجین می‌شود.

جدول ۲: ضریب همبستگی پیرسون بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و پایبندی به تعهدات زوجین

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	Sig	تعداد
استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	پایبندی به تعهدات زوجین	-۰/۱۴۲	۰/۰۱۴	۲۹۸

فرضیه ۳: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و توافق زوجین رابطه وجود دارد. نتایج به دست آمده از جدول ۳ نشان می‌دهد؛ بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و توافق زوجین رابطه معناداری وجود ندارد ($r = -0/329$ و $sig = 0/057$).

جدول ۳: ضریب همبستگی پیرسون بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و توافق زوجین

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	Sig	تعداد
استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	توافق زوجین	-۰/۰۵۷	۰/۳۲۹	۲۹۸

فرضیه ۴: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و صمیمیت زوجین رابطه وجود دارد. نتایج به دست آمده از جدول ۴ نشان می‌دهد؛ بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و صمیمیت همسران رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($r = -0/327$ و $sig = 0/018$). بدین معنا که افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث کاهش صمیمیت زوجین می‌شود.

جدول ۴: ضریب همبستگی پیرسون بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و صمیمیت زوجین

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	Sig	تعداد
استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	صمیمیت زوجین	-۰/۳۲۷	۰/۰۰	۲۹۹

فرضیه ۵: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و صادق بودن زوجین با یکدیگر رابطه وجود دارد. نتایج به دست آمده از جدول ۵ نشان می‌دهد؛ بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و صادق بودن زوجین رابطه معناداری وجود ندارد ($r = -0/017$ و $sig = 0/775$).

جدول ۵: ضریب همبستگی پیرسون بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و صادق بودن زوجین

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	Sig	تعداد
استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	صادق بودن	۰/۰۱۷	۰/۷۷۵	۲۹۷

			زوجین	اجتماعی مجازی
--	--	--	-------	---------------

فرضیه ۶: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و علاقه و محبت زوجین به یکدیگر رابطه وجود دارد. نتایج به دست آمده از جدول ۶ نشان می‌دهد؛ بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و علاقه و محبت زوجین به یکدیگر رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($r = -0/330$ و $\text{sig} = 0/00$). بدین معنا که با افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، علاقه و محبت زوجین به یکدیگر کاهش می‌یابد.

جدول ۶: ضریب همبستگی پیرسون بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و علاقه و محبت زوجین به یکدیگر

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	Sig	تعداد
استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	علاقه و محبت زوجین به یکدیگر	-۰/۳۳۰	۰/۰۰	۲۹۷

بحث و نتیجه‌گیری

صاحب‌نظران معتقدند خانواده از نخستین نظام‌های نهادی عمومی و جهانی است که برای رفع نیازمندی‌های حیاتی و عاطفی انسان و بقای جامعه ضرورت تام دارد (شرفی، ۱۳۸۳: ۳۷) و وارد شدن هر آفت و زوالی به این نهاد و کارکردهای آن از امور مهم و شایسته کنکاش است (کفاشی و سرآبادانی، ۱۳۹۳: ۱۲۶). اما آنچه بدیهی به نظر می‌رسد آن است که در زمان گذشته نهاد خانواده به عنوان تنها کارگزار جامعه‌پذیری افراد محسوب می‌شد، اما با توجه به تغییرات صورت گرفته و رشد تکنولوژی، شاهد پیدایی رقبای جدی در کنار خانواده در امر جامعه‌پذیری افراد هستیم (نعیمی، ۱۳۹۰: ۱۹۳). به دنبال گسترش اینترنت، تعاملات اجتماعی بین دو جنس به ویژه در فضای مجازی ابعاد جدیدی به خود گرفته است (کنعانی و محمدزاده، ۱۳۹۵: ۱۱۳). همان طور که نتایج تحقیق همسو با نظریات گیدنز و نتایج مطالعات اسکافی و همکاران (۱۳۹۴)، والنزولا^۱ و همکاران (۲۰۱۴)، ویتی^۲ (۲۰۰۸) نشان داده است که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر کاهش علاقه و محبت زوجین به یکدیگر و صمیمیت بین زوجین موثر است. لذا پیشنهاد می‌گردد زوجین با یادگیری مهارت‌های ارتباطی نظیر به حرف‌های یکدیگر گوش کردن، احترام به نظرها و عقاید یکدیگر و تشریک مساعی و مشورت کردن با بهره‌گیری از مطالب مفید شبکه‌های اجتماعی مجازی صمیمیت و روابط خود را بهبود بخشند. طبق نظریات استرنبرگ، زوجین باید نهایت وفاداری خود را به خانواده و همسرانشان نشان دهند. زوجین باید صمیمیت بین خود را ارتقا دهند، به گونه‌ای که اشتراک گذاشتن احساسات و فراهم آوردن حمایت عاطفی طرفین در اولویت برون‌سپاری احساساتشان قرار بگیرد. برای افزایش این صمیمیت زوجین باید زمان بیشتری را به هم بودن، مصاحبت

¹ Valenzuela

² Whitty

حتی در باب اطلاعات منتشر شده در این شبکه‌ها پردازند تا نزدیکی به تدریج افزایش یابد و با رشد رابطه با هم کلام شدن و صحبت‌ها منجر به رضایت رابطه زناشویی گردند.

همچنین نتایج بر خلاف نظریات تماس شبکه‌ای باومن و مطالعات کورن ول و لاندگرن^۱ (۲۰۰۱) نشان داده شده است که شبکه‌های اجتماعی مجازی بر تعهد زوجین و توافق زوجین موثر نبوده است در حالی که بر کاهش پایبندی به تعهدات زوجین موثر بوده است. لذا پیشنهاد می‌گردد که زوجین برای استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی مدیریت زمان داشته باشند، تا در کنار بهره‌مندی از تکنولوژی‌های روز بتوانند وقت کافی برای بودن در کنار همسر و خانواده خود و گفتگو در مورد تعهدات داشته باشند.

در نهایت می‌توان گفت که اگر قرار باشد از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی مجازی برای افزایش تعهد و صمیمیت زوجین استفاده شود، بهترین راهکار تسهیل حضور و استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در کنار ارائه آموزش‌های لازم است تا در نهایت، به تقویت روابط همسران منجر شود و در ادامه تأثیر خود را بر افزایش تعهد و صمیمیت در بین همسران به جا گذارد. بنابراین می‌توان با برگزاری همایش و سمینارهای مختلف جهت یادگیری و بهره‌مندی زوجین از کارکردهای مثبت شبکه اجتماعی مجازی در جهت تقویت و حفظ روابط همسران گام مهمی برداشته شود. پس این پژوهش بر ضرورت تبیین سیاست‌ها و راهکارهایی متناسب با دنیای جدید و شرایط روز تأکید دارد و با پذیرش اصل تکثر رسانه‌ای، افزایش توان فکری و تقویت ارزش‌های خانوادگی چون تعهد و صمیمیت را از طریق گسترش نهضت سواد رسانه‌ای پیشنهاد می‌کند.

منابع

- ارجمندسیاهپوش، اسحاق؛ پیرامون، ندا (۱۳۹۳). بررسی آسیب‌شناختی طلاق عاطفی از دید زنان (۲۰ تا ۳۹ ساله) و پیامدهای آن بر فرزندان ساکن در شهرک بعثت شهرستان ماهشهر. جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، ۴: ۲۲-۹
- اسکافی، مریم؛ ترکمان، فرح؛ ساروخانی. باقر. (۱۳۹۴). اثر شبکه‌های اجتماعی بر طلاق عاطفی در شهر مشهد، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۲ (۲۵): ۲۵۰-۲۲۵
- پناهی، محمدحسین؛ تبریزی، منصوره (۱۳۸۵). مصرف اینترنت و تغییر در روابط همسران. فصلنامه علوم اجتماعی، ۲۳ (۷۲): ۶۶-۳۸
- حاجیانی، ابراهیم؛ محمدزاده، حمیدرضا. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر فضای مجازی (اینترنت) بر هویت ملی دانشجویان. فصلنامه مطالعات ملی، ۱۶ (۱): ۸۴-۶۷

---

¹ Cornwell & Lundgren

- جهانشاهی، مهنوش؛ جهانی، هادی (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین نقش ماهواره در تهاجم فرهنگی و صمیمیت زوجین در دانشگاه آزد و پیام نور شهر بجنورد. مجموعه مقالات همایش ملی سبک زندگی اسلامی و جایگاه آن در عصر جهانی شدن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج
- ربیعی، علی؛ محمدزاده یزد، فرشته. (۱۳۹۲). آسیب‌شناسی فضای مجازی، بررسی تأثیر استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی دانشجویان. فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۲ (۶): ۶۰-۴۳
- درستانی، مریم؛ روحانی، مهدی (۱۳۹۳). پدیده‌های جدید فضای مجازی در ایران از دیدگاه کارشناسان ارتباطات. مطالعات رسانه‌ای، ۹ (۲۶): ۵۳-۶۸
- شرفی، محمدرضا (۱۳۸۳). خانواده متعادل. تهران: انجمن اولیاء و مربیان
- صفائی راد، سوری؛ وارسته‌فر، افسانه. (۱۳۹۲). رابطه بین تعارض زناشویی با طلاق عاطفی زنان مراجعه‌کننده به دادگاه‌های شرق تهران سال ۱۳۹۰. فصلنامه پژوهش اجتماعی، ۵ (۲۰): ۸۵-۱۰۶
- عاملی، سعیدرضا (۱۳۹۲). روش‌های تحقیق در مطالعات فرهنگی و رسانه. تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- کفاشی، مجید، سرآبادانی، سمیه؛ (۱۳۹۳). عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر بر طلاق عاطفی دو گروه زنان متأهل خانه‌دار و شاغل شهر قم. دوفصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۳ (۵): ۱۵۳-۱۲۵
- کنعانی، محمدامین؛ محمدزاده، حمیده. تماس‌های شبکه‌ای و تجربه عشق سیال، مطالعه کیفی دانشجویان دختر دانشگاه گیلان. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۹ (۱): ۱۴۵-۱۱۳
- گنجی، محمد؛ نیازی، محسن؛ ملک پور شهرکی، علیرضا. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر اعتیاد به فناوری‌های نوین ارتباطی بر از هم گسیختگی خانوادگی در شهرکرد. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۴ (۱): ۱۹۴-۱۶۷
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی. ترجمه حسن چاوشیان. تهران: نشر نی
- مشاک، رویا (۱۳۸۸). رابطه سبک‌های عشق (صمیمیت، لذت و تعهد) با رضایت زناشویی دانشجویان متأهل. فصلنامه زن و فرهنگ، ۱ (۱): ۹۷-۸۳
- محمدی، سیدبیوک (۱۳۹۲). بررسی الگوی رابطه صمیمانه همسران. پژوهش نامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۴ (۱): ۱۸۷-۱۶۳
- منادی، مرتضی (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی خانواده. تهران: نشر دانژه
- نعیمی، محمدرضا. (۱۳۹۰). تأثیر تعامل خانواده و ماهواره در بروز پدیده طلاق. مجله تخصصی جامعه‌شناسی، ۱ (۱): ۲۱۱-۱۹۱
- نیازی، محسن، پرنیان، لیلا (۱۳۹۳). سنخ‌بندی دوستی‌های بین دو جنس: دختران جوان شهر کرمانشاه. زن در توسعه و سیاست، ۱۲ (۹): ۵۷۶-۵۵۹

- یزدخواستی، بهجت؛ عدلی پور. صمد؛ کیخانی، الهام. حوزه عمومی و گفتگو در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی. مطالعات فرهنگ ارتباطات، ۱۴ (۲۱): ۱۰۱-۸۱

- Acker, M. ,& Davis, M. H. (۱۹۹۲). Intimacy, passion and commitment in adult romantic relationships: A test of the triangular theory of love. *Journal of social and personal Relationships*, ۹(1): 2-50
- Cornwell, B., Lundgren, D. C. (2001). Love on the Internet: involvement and misrepresentation in romantic relationships in cyberspace vs. real space. *Computers in Human Behavior*, 17: 197-211
- Hewstone, M. Stroebe, J. Codol, P. Stephenson, G.M. (۱۹۹۱). M Perceived Equity and Intimacy in Marriage. *Journal of Marital and Family Therapy*, 24
- Olson, D.; DeFrain, J. (2011). *Marriages and Families: Intimacy, Diversity and strenghts. Seventh Edition.* New York: Mc Graw
- Pearson, J. Carol, J. (2011). Family communication & Mas media. Paper Presented at the Annual Meeting of the international Communication
- Ritzer, G. (2004). *Hand Book oL Social Problems: A Comparative International Perspective.* North America: Stage Publications
- Valenzuela, S.; Halpern. D.& James E.K. (2014). Social network sites, marriage well-being and divorce. Survey and state-level evidence from the United States, 36: 94-101
- Wang, J.; Jackson, L.; Wang, H. & Gaskin, J. (2015). Predicting Social Networking Site use: Personality, Attitudes, Motivation and Internet Self-Efficacy. *Personality and Individual Differences*, 80: 119-124
- Whitty, M (2008). Liberating or Debilitating? An Examination of romantic relationship, Sexual Relationship and Friendship on the Net. *Computers in Human Behavior*, 24: 1837-1850

Investigating the use of virtual social networks and couples' commitment and intimacy

Abstract

The main objective of this study was Investigating the use of virtual social networks and couples' commitment and intimacy. In this study, theoretical framework is based on the theories of Bauman and Giddens. This study is kind of causal explanation and survey method. The population of all married men and women living in the 8th Tehran that with District random (potential) cluster sampling method and according to Cochran formula is selected 300 spouses. The questionnaire commitment is intimacy Brooke and Bertman (1995). In this study, data analysis was performed by Pearson correlation coefficient and Regression. Research results show that 96% of couples use virtual social networks. The results indicate that there is not a meaningful relationship between the using virtual social networks and couples' commitment. While there is a negative and significant relationship between the using virtual social networks and couples' intimacy. Also the results show that there is a negative and significant relationship between the using virtual social networks and adherence to the commitments, love and affection of couples. While, there is not significant relationship between the using virtual social networks and Couple agreement and couples honesty.

Keywords: virtual social networks, Commitment, Intimacy, couples